

*Юрій Стецьук*

(Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)

*Ігор Кривошея*

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

---

## Насельники Уманського Василянського Монастиря (1816–1834 роки): Біографічні нотатки

**ZARYS TREŚCI:** W artykule przedstawiono okoliczności powstania i likwidacji klasztoru. Zaprezentowano rezultaty badań autora dotyczących poprzednich okresów historii klasztoru. Prześladowano działania podjęte przez rosyjskie władze okupacyjne w celu ograniczenia działalności i zamknięcia klasztorów bazylianów w prawobrzeżnej Ukrainie. Ukazano działalność szkoły powiatowej przy klasztorze w Humaniu. W załączeniu życiorysy mieszkańców klasztoru. Monitorowano dynamikę liczby mnichów i uczniów szkoły klasztornej. Analizowane są główne cechy prozopograficzne monastycyzmu bazylikańskiego w Humaniu: etapy formacji duchowej i intelektualnej, obowiązki, struktura wieku i czasu.

**SŁOWA KLUCZOWE:** zakonnik, bazylianin, klasztor, Humań, prozopografia.

**ABSTRACT:** The circumstances of the foundation and liquidation of the monastery have been revealed. The results of the author's research on previous periods of the history of the monastery are presented. The measures taken by the Russian occupation authorities to limit the activities and close the Basilian monasteries in Right Bank Ukraine were traced. The activity of the Uman district school at the monastery was considered. Biographies of the inhabitants of the monastery are attached.

The dynamics of the number of monks and students of the monastery school were monitored. The main prosopographic characteristics of the Uman Basilian monasticism are analyzed: stages of spiritual and intellectual formation, duties, age and time indicators.

**KEYWORDS:** monks, Basilians, monastery, Uman, prosopography.

Історія Уманського василіянського монастиря та школою при ньому, одного з найвідоміших на українських землях Речі Посполитої, розпочалася у середині 60-х роках XVIII ст. У 1765 р. в Умані за сприяння Францішека Салезія Потоцького було відкрито василіянський монастир, а наступного року – навчальний заклад при ньому. Магнат своєю особливою фундацією передав у повне володіння монастирю сс. Гереженівку (в текстах – Гредженівку), Малу Маньківочку (в текстах – Маньківка або Монастирок). Василіянський монастир був ліквідований російською владою у 1834 р<sup>1</sup>. Автори цієї статті раніше у своїх публікаціях неодноразово висвітлювали різні сторінки історії уманських василіян<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> B. Lorens, *Bazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780*, Rzeszów 2014, s. 316–317.

<sup>2</sup> І. Кривошея, *Уманська василіянська школа в період свого розквіту (1796–1830 рр.)*, „Історико-педагогічний альманах”, 2005, Вип. 1, с. 94–100; його ж, *Уманський василіянський монастир (1765–1834)*, Умань: ПП Жовтий, 2009, 28 с.; Ю. Стецик, *Ченці-педагоги уманських василіянських шкіл (1769–1774 рр.): біографічний огляд*, „Емінак: науковий щоквартальник”, 2016, № 2(1), с. 22–27; його ж, *Циркулярні листи протоігумена Онуфрія Братковського як джерело регламентації чернечого життя у монастирях Святопокровської провінції (1772–1775 рр.)*, „Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ. Серія «Історія»”, 2016, Вип. 38, с. 15–28; його ж, *Лист-обіжник протоігумена Йосифа Моргульця до монастирів Святопокровської провінції (07.02.1777 р.)*, „Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ. Серія «Історія»”, 2017, Вип. 40, с. 131–144; його ж, *Листування отця Іраклія Костецького із фундатором Уманського василіянського монастиря (1765–1767 рр.)*, „Емінак: науковий щоквартальник”, 2017, № 3 (19) (липень – вересень), т. 2, с. 108–113; І. Кривошея, Ю. Стецик, *Джерела історії Уманського Василіянського монастиря: географія, походження та інформаційний потенціал*, [w:] *Історичні джерела в українському інформаційному й освітньому просторі: верифікація та інтерпретація: монографія / наук. ред. д.і.н. проф. О. О. Салати. Вінниця, ТОВ «ТВОРИ», 2018. с. 24–37; І. Кривошея, Ю. Стецик, *Насельники Уманського монастиря в умовах реорганізації Святопокровської провінції чину Святого Василя Великого (1780–1790 рр.)*, [w:] *Człowiek, etnos, naród w historii świata – procesy państwowotwórcze na obszarze europejskim (od starożytności po współczesność)*. Monografia zbiorowa (przygotowana z okazji 30-lecia działalności Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego). Warszawa–Paryż: Międzynarodowe Konsorcjum Naukowo-Edukacyjne im. Luciena Febvra, 2020, s. 183–198; І. Кривошея, Ю. Стецик, *Монастирська спільнота Уманського василіянського монастиря (1810–1815 рр.): персо-**

Розглядуваний період в історії Уманського василянського монастиря відзначався поступовим його занепадом. Російська влада переслідувала діяльність василянських монастирів та чернецтва, які відмовлялися переходити до російського православ'я. Хоча існували спроби поодиноких діячів піднести значення монастирів як осередків освіти та культури. Зокрема, Адам Чарторийський у меморіалі до міністра Олександра Голіцина від 24 квітня 1822 р. пропонував підвищити ранг василянських училищ при монастирях до гімназій у містах Овручі, Любарі, Журовицях, Умані. Міністр відмовив, посилаючись на рішення 1810 р. про те, що василяни не виконують своєї педагогічної місії<sup>3</sup>.

Згодом у 1827 р. прийнято рішення про скорочення чисельності василянських монастирів, але уманський вирішено було залишити (через велику кількість учнів у його школі) до більш раціонального облаштування освітньої справи. Уманська василянська школа продовжувала бути центром освіти для місцевих шляхетських родин<sup>4</sup>.

У 1829 р. проведено ревізію уманського василянського училища професор Кременецького ліцею Олександром Андржеєвський, який на запрошення Александра Потоцького відвідав «Софіївку». Про це писав у примітках до свого твору «Путівник по Софіївці, названий чудом України» (Одеса, 1846) Теодор Темері. Темері 22 роки працював директором пансіону для шляхетних дівчат в Умані і викладав французьку мову в василянському училищі<sup>5</sup>.

У 1830 р. Уманське повітове василянське училище знаходилося під наглядом директора Київської гімназії. Серед 800 учнів (600 учнів за спо-

---

нальний склад, біографічний огляд, [w:] *Człowiek w historii vs. historia Człowieka*. Monografia zbiorowa. Warszawa: Międzynarodowe Konsorcjum Naukowo-Edukacyjne im. Luciena Febvra, 2021, s. 59–68; І. Кривошея, Ю. Стецик, *Міціонери Уманського василянського монастиря (1765–1784 рр.): біографічні нотатки*, [w:] *Lekarz i duchowny na prowincji/Lékař a duchovní na provincii*. Redakcja Anna Czerniecka-Haberko, Barbara Szargot, Norbert Morawiec, Janusz Spyra, wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2022, s. 269–288.

<sup>3</sup> D. Beauvois, *Szkolnictwo polskie na ziemiach litewsko-ruskich 1803–1832*, t. II, *Szkoły podstawowe i średnie*, Lublin 1991, s. 181, 183.

<sup>4</sup> К.И.Т-ій, *Краткий очерк истории города Умани*, „Киевская старина”, 1888, т. XXII, с. 393.

<sup>5</sup> І. Косенко, Г. Храбан, В. Мітін, В. Гарбуз, *Дендрологічний парк Софіївка*, К.: Наукова думка, 1996, с. 73.

гадами Ігнація Швірського від 20 листопада 1886 р.<sup>6</sup>), що навчалися вже у семи класах (одному підготовчому та шести основних), було лише шість уніатами і тринадцять православних, а всі інші були римо-католиками<sup>7</sup>.

Напередодні Листопадового повстання 1830–1831 р., у зв'язку з очікуванням епідемії холери, за пропозицією командира 4-го кавалерійського корпусу генерал-лейтенанта Федора Ридигера та розпорядженням (від 28 листопада 1830 р.) генерал-губернатора Бориса Княжнина Уманське повітове училище при монастирі було закрито<sup>8</sup>. Досить дивний збіг. Училище так фактично і не змогло поновити свою роботу як слід<sup>9</sup>.

Російська влада розглядала пропозиції про поступову русифікацію Уманської василіянської школи. Так, згідно з проектом Карла Лівена служителям із Умані рекомендували взяти російських викладачів із Харкова, тоді вони могли б залишитися у своїй обителі, якщо ж відмовляться – треба закрити їх школу та монастир, що й згодом було зроблено у 1834 р.<sup>10</sup>

Наше дослідження носить вибірковий характер у реконструкції біограм насельників Уманської василіянської обителі, які у важких умовах переслідування російською владою уніатів, намагалися зберегти своє віровизнання та виховати нове покоління як світської, так і аскетичної молоді, яке б протистояло тотальній русифікації та зберегло б свою релігійну і національну ідентичність.

За нашими підрахунками впродовж 1816–1834 рр. через Уманську обитель пройшло 43 ченці (29 ієромонахів та 14 братів-професів). Брати прибували до обителі як для здобуття філософських і теологічних студій, так і для педагогічної праці у монастирській школі. По завершенні теологічних студій вони отримували ієрейські свячення. Деякий час провадили душпастирську працю в Умані, а згодом відправлялися на служіння до інших монастирів Святопокровської провінції ЧСВВ<sup>11</sup>. Таким чином, ча-

<sup>6</sup> D. Beauvois, op. cit., s. 194.

<sup>7</sup> А. Мердер, *Мелочи из архива юго-западного края*, „Киевская старина”, 1903, № 7–8, с. 11–22; В. Илляшевич, *Из воспоминаний священника о.Никифора Хмелевского об упраздненном базилианском училище в г.Умань*, „Киевская старина”, 1892, т. XXXVIII, с. 161–162.

<sup>8</sup> А. Мердер, *Вказана праця*, с. 18.

<sup>9</sup> Центральний державний історичний архів України у м. Київ, Ф. 2081, Оп.1, Спр.11, Арк. 8.

<sup>10</sup> D. Beauvois, op. cit., s. 195.

<sup>11</sup> Biblioteka Jagiellońska w Krakowie (dalej BJ), Rkps 4502. Rękopis klasztorny XX Bazylianów humańskich z ostatnich czasów przed kassatą w r. 1832.

стина насельників обителі у розглядуваний період розпочинали свої аскетичні покликання як брати-професи, а завершували як ієромонахи із відповідними ієрейськими свяченнями. В обителі були створені умови для здобуття освіти молодим поколінням чернецтва та їхнього духовного зростання.

Сформовані ієромонахи уманської монастирської спільноти провадили не тільки душпастирську, але й активну педагогічну працю по різних обителях Святопокровської провінції ЧСВВ при яких діяли як студійні доми для чернецтва, так і школи для світської молоді (Почаїв, Любар, Канів, Кременець, Кам'янець, Володимир, Овруч, Вільно, Гоща, Бар, Білосток)<sup>12</sup>.

Брати в обителі, окрім студій та педагогічної праці, виконували господарські обов'язки комірника, економа, префекта будівництва, резидентів у монастирських селах (Гереженівка, І. Косенко, Г. Храбан, В. Мітін, В. Гарбуз, *Дендрологічний парк Софіївка*, К.: Наукова думка, 1996, с. 73. Маньківка)<sup>13</sup>. У монастирі брати-студенти поряд із інтелектуальною формацією долучалися до духовної праці над собою: регулярна участь у богослужіннях та у реколекціях. Адже, відповідно до Конституцій Василіянського Чину кожний чернець, незалежно від того чи він брат-профес, чи ієромонах, був зобов'язаний щорічно відбувати восьмиденні духовні реколекції, які мали сприяти вдосконаленню християнського життя.

Інша частина братів-професів присилалася до обителі для допомоги у провадженні школи для світської молоді. Адже, більша частина із них вже отримала відповідну інтелектуальну підготовку і в умовах недостатньої кількості педагогічних кадрів залучалася керівництвом провінції до викладання у молодших клас або ж ставали магістрами-помічниками для отців-професорів. Викладання у школі для світської молоді ієромонахами фундаментальних предметів свідчить про високий рівень інтелектуальної підготовки: отці-професори викладали не тільки філософію, християнську науку, але й були обізнані у математиці, фізиці (*дивись додаток II*).

Із додатків I та II помітно, що між ченцями монастирської спільноти діяв чіткий розподіл обов'язків: господарських (економ, комірник, префект будівництва), освітніх (професор, магістр), церковних (парох, ризник, сповідник, проповідник), адміністративних (ректор, віце-ректор, префект школи, соцій). Встановлення відповідної регламентації у діяльності кож-

<sup>12</sup> Ibidem.

<sup>13</sup> Ibidem.

ного ченця спільноти дозволяло запровадити ефективний механізм управління обителлю та реалізації домінуючого напрямку її освітньої діяльності. Адже, серед насельників домінували отці-професори брати-магістри.

Через відсутність у каталогах та книзі «Актів» відомостей про походження кандидатів до чернецтва практично важко встановити соціальну та етноконфесійну приналежність насельників обителі. В поодиноких випадках вдалося з'ясувати, що 2 монахи були римо-католиками, а 12 уніатами. І тільки на підставі описових біографічних матеріалів можемо визначити у 50% іноків територіальне походження, яке переважно обмежувалося теренами Руського та Волинського воєводств колишньої Речі Посполитої<sup>14</sup>. Після 1780 р. австрійською владою було заборонено відправляти монахів із Галицької до Польської провінції. Відповідно, можемо стверджувати, що більшість кандидатів до чернецтва рекрутувалося із місцевою молоді, яка проживала на території українських та білоруських земель, які були анексовані Російською імперією після третього поділу Речі Посполитою.

До чернецтва вступали юнаки різних вікових груп: у 15–23 років – 5 осіб, 24–30 років – 10 осіб, 31–40 років – 12 осіб, понад 40 років – немає, залишається не встановленим у 16 осіб. Із наведеної статистики помітно, що у Речі Посполитій до 1768 р. не існувало віковий обмежень щодо складення чернечих обітів професа, адже більшість молодих юнаків вступали до монастирів у ранньому віці (до 18 років). Масовість такого явища спонукала польський сейм у 1768 р. прийняти постанову про встановлення вікових обмежень щодо вступу кандидатів до чернецтва після досягнення ними 24 років<sup>15</sup>. Із встановлення російської влади також приймалися вікові обмеження щодо вступу до чернецтва, а згодом запроваджувалася обов'язкова норма про отримання спеціального дозволу від російської світської, а не церковної влади. До 24 років юнаки вважалися кандидатами, будучи рядовими братами-непрофесами, які в будь-який момент могли вийти із монастирської спільноти та повернутися до колишнього світського укладу життя.

Тривалість проживання в уманській спільноті коливалася від 2 до 6 років. Адже, у Василянському Чині практикувався принцип мобільності чернецтва, відповідно до якого кожних чотири роки провадилася планова

<sup>14</sup> Ibidem.

<sup>15</sup> Ю. Стецик, Чернецтво Святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783 рр.): просопографічне дослідження : Монографія, Дрогобич 2018, с. 145.

ротація, шляхом переміщення іноків з одної обителі до іншої. Найбільш динамічною категорією були брати-студенти, які постійно скеровувалися до різних студійних домів, які функціонували при монастирях Святопокровської провінції (*дивись додаток II*).

Основний пласт монастирської спільноти становили досвідчені ієромонахи (75%), які посідали значний досвід у провадженні аскетичного укладу життя, оскільки перебували у Василіянському Чині вже понад 10 років. Саме завдяки їхнім духовним і організаційним навичкам і вмінням вдалося активно провадити освітню діяльність як серед молодого покоління чернецтва, так і серед світської молоді (*дивись додаток I*).

Таким чином, на підставі записів монастирської та провінційної документації вдалося укласти біографи 43 ченців, які проживали в Уманському василіянському монастирі впродовж 1816–1834 років. Із загальних біографічних відомостей не у всіх випадках можемо визначити їхнє територіальне походження. Водночас залишається невідомою соціальна та етноконфесійна приналежність кандидатів у монашество. Натомість чітко простежуються основні етапи духовної (кандидат – новик – профес – ієрей) та інтелектуальної (студент – семінарист – магістр – професор) формації уманського василіянського чернецтва. Визначення чіткої регламентації монастирських та церковних обов'язків серед членів монастирської спільноти дозволяє окреслити основний освітній напрям діяльності уманської обителі.

### *Додаток I* Чернеча спільнота Уманського василіянського монастиря 1816, 1820, 1826, 1827 рр.

| №  | Чернече ім'я, прізвище  | Обов'язки                          | Загальний вік | Тривалість у професах | Тривалість в Умані |
|--|-------------------------|------------------------------------|---------------|-----------------------|--------------------|
| <b>1816 р<sup>16</sup>.</b><br>(список неповний) |                         |                                    |               |                       |                    |
| 1  | бр. Пафнутій Берегович  | вчитель першого класу              | –             | –                     | 4                  |
| 2  | о. Порфирій Гачевський  | сповідник, економ                  | –             | –                     | 3                  |
| 3  | о. Граціан Мікулинський | професор математики, префект школи | –             | –                     | 6                  |
| 4  | о. Леонтій Скібовський  | професор фізики                    | –             | 3                     | 16                 |

<sup>16</sup> ВJ, Rkps 4502.

|                             |                               |                                       |    |    |    |
|-----------------------------|-------------------------------|---------------------------------------|----|----|----|
| 5                           | бр. Боніфатій<br>Комашинський | економ, парох                         | 27 | 3  | 3  |
| 6                           | о. Юліан Любчинський          | професор фізики,<br>математики        | –  | –  | 1  |
| 7                           | бр. Ювеналій Проневич         | вчитель 1-го класу                    | –  | –  | 4  |
| 8                           | бр. Климент<br>Риновецький    | вчитель риторики                      | –  | –  | 5  |
| 9                           | бр. Гервасій Ціховський       | студент філософії                     | –  | –  | 4  |
| <b>1820 р.<sup>17</sup></b> |                               |                                       |    |    |    |
| 1                           | о. Граціан<br>Мікулинський    | професор математики,<br>префект школи | 55 | –  | 10 |
| 2                           | о. Андріан Ставинський        | професор                              | 66 | –  | 6  |
| 3                           | о. Мар'ян Скиба               | професор філософії,<br>теології       | 64 | –  | 2  |
| 4                           | о. Леонтій Скібовський        | професор історії та<br>права          | 38 | 7  | 10 |
| 5                           | бр. Теодор<br>Козаковський    | вчитель математики та<br>фізики       | 32 | –  | 2  |
| 6                           | бр. Валеріан<br>Головневський | вчитель фізики                        | 35 | –  | 4  |
| 7                           | бр. Пантелеймон<br>Ціковський | вчитель риторики                      | 23 | –  | 1  |
| 8                           | бр. Юзеф Козлевич             | вихователь 2-го класу                 | 50 | –  | 11 |
| 9                           | бр. Пафнутій<br>Бережинський  | вихователь 3-го класу                 | 32 | –  | 4  |
| 10                          | о. Єронім<br>Дрожницький      | прокуратор                            | 58 | –  | 3  |
| 11                          | о. Лаврентій<br>Кучеровський  | професор                              | 40 | –  | 3  |
| 12                          | о. Боніфатій<br>Комашинський  | прокуратор                            | 32 | 7  | 7  |
| 13                          | о. Ісидор Яровжовський        | –                                     | 41 | –  | –  |
| <b>1826 р.<sup>18</sup></b> |                               |                                       |    |    |    |
| 1                           | о. Граціан<br>Мікулинський    | ігумен, ректор                        | –  | –  | 16 |
| 2                           | о. Тома Заблоцький            | префект школи,<br>вчитель історії     | 52 | 32 | 3  |
| 3                           | о. Юліан Любчинський          | вчитель фізики                        | –  | –  | 4  |

<sup>17</sup> Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі ІР НБУВ), Ф. II, Спр. 3352, Арк. 8 зв – 9.

<sup>18</sup> BJ, Rkps 4502.



|                       |                            |   |    |    |    |
|-----------------------|----------------------------|---|----|----|----|
| 4                     | о. Павло Камінський        | вчитель математики                        | –  | –  | 3  |
| 5                     | о. Йосафат Мочарський      | вчитель словесності                       | 26 | 9  | 2  |
| 6                     | о. Тома Савицький          | вчитель латинської та польської граматики | –  | –  | 2  |
| 7                     | о. Михайло Стрілецький     | вчитель арифметики та географії           | –  | –  | 2  |
| 8                     | о. Юстин Куфінський        | вчитель музики, ризник                    | 37 | 16 | 3  |
| 9                     | о. Сильвестр Волянський    | сповідник                                 | –  | –  | 1  |
| 10                    | о. Боніфацій Комашинський  | економ у Гереженівці парох                | 37 | 13 | 13 |
| 11                    | о. Юстин Вільчинський      | економ у Маньківочці                      | 35 | 13 | 6  |
| 1827 р. <sup>19</sup> |                            |   |    |    |    |
| 1                     | о. Леонтій Скібовський     | ігумен, ректор                            | –  | 15 | 26 |
| 2                     | о. Варлаам Літинський      | вчитель фізики, природи                   | 35 | 9  | 2  |
| 3                     | о. Йосафат Мочарський      | вчитель словесності                       | 27 | 10 | 3  |
| 4                     | бр. Анастасій Тележинський | вчитель риторики, грецької мови           | 26 | 11 | 1  |
| 5                     | о. Гіацинт Антошевський    | вчитель фізики та історії природи         | 26 | 9  | 2  |
| 6                     | о. Януарій Дашкевич        | вчитель польської і латинської мов        | 28 | 9  | 1  |
| 7                     | о. Іларіон Козловський     | вчитель першого класу                     | 29 | 11 | 7  |
| 8                     | о. Єронім Полубчинський    | вчитель першого класу                     | 69 | 38 | 1  |
| 9                     | о. Єрон Занчевський        | -   | 41 | 5  | 1  |
| 10                    | о. Юстин Куфінський        | вчитель музики, ризник                    | 37 | 16 | 3  |
| 11                    | о. Боніфацій Комашинський  | економ у Гереженівці парох                | 38 | 14 | 14 |
| 12                    | о. Юстин Вільчинський      | економ у Маньківочці                      | 36 | 14 | 7  |
| 13                    | бр. Анаклет Данилевич      | –   | 26 | 4  | 1  |

<sup>19</sup> I. Wodzianowska, *Bazylianie prowincji ruskiej w 1827 r.*, [w:] *Zakon bazyliński na tle mozaiki wyznaniowej i kulturowej Rzeczypospolitej i krajów ościennych*, Rzeszów 2018, s. 179–180.

*Додаток II*  
**Мобільність населеників Уманського василіянського монастиря  
 впродовж 1816–1834 рр.<sup>20</sup>**

| Чернець                  | Прибув з               | Умань                          | Вибув до | Обов'язки                               |
|--------------------------|------------------------|--------------------------------|----------|---|
| Антошевський<br>Гіацинт  | Кременець              | 1826–1827 рр.                  | –        | вчитель фізики та історії природи       |
| Берегович<br>Пафнутій    | –                      | 1812–1821 рр.                  | Бар      | вчитель першого класу                   |
| Винницький<br>Боніфатій  | Кременець              | 1823–1824 рр.                  | –        | студіював теологію                      |
| Висоцький Мартин         | Віленський університет | 1822–1824 рр.                  | –        | вчитель риторики                        |
| Вільчинський<br>Юстин    | Кременець              | 1820–1827 рр.                  | –        | капелан, економ                         |
| Волянський<br>Сильвестр  | –                      | 1826 р.                        | –        | сповідник                               |
| Гачевський<br>Порфирій   | Дермань                | 1813–1814 рр.<br>1816–1818 рр. | Білосток | сповідник економ                        |
| Гнатович Стефан          | Бар                    | 1820–1824 рр.                  | –        | вчитель другого класу                   |
| Головінський<br>Валерій  | –                      | ? – 1820 рр.                   | Канів    | вчитель фізики                          |
| Гросковський<br>Ісидор   | –                      | ? – 1821 рр.                   | Почаїв   | –                                       |
| Данилевич<br>Анаклет     | –                      | 1827 р.                        | Бар      | –                                       |
| Дашкевич Януарій         | Кременець              | 1827 р.                        | –        | вчитель польської і латинської мов      |
| Дворницький<br>Ієронім   | Лисянка                | 1818–1820 рр.                  | Полонне  | ризник                                  |
| Долголуський<br>Ювеналій | Кременець              | 1823 р.                        | –        | префект школи, вчитель права            |
| Жабокрицький<br>Тома     | Кам'янець              | 1823 р.                        | –        | вчитель теології для монахів            |
| Заблоцький Тома          | Полоцьк                | 1824–1826 рр.                  | Гоща     | префект школи, вчитель різних предметів |
| Занчевський Єрон         | –                      | 1827 р.                        | –        | –                                       |
| Зотієр Назарій           | Бар                    | 1820 р.                        | –        | вчитель математики                      |

<sup>20</sup> ВJ, Rkps 4502.

|                        |                        |                                |                        |   |
|------------------------|------------------------|--------------------------------|------------------------|---|
| Камінський Павло       | –                      | 1824–1826 рр.                  | –                      | вчитель різних предметів                          |
| Капустинський Павло    | Кременець              | 1823–1834 рр.                  | Дорогобуж              | студював теологію, вчитель катехизму              |
| Козевич Іларіон        | Почаїв                 | 1821 р.                        | –                      | комірник  |
| Козловський Іларіон    | Кременець              | 1821–1829 рр.                  | Любар                  | вчитель першого класу                             |
| Комашинський Боніфадій | –                      | 1814–1827 рр.                  | –                      | економ, парох                                     |
| Куфінський Юстин       | –                      | 1825–1827 рр.                  | –                      | вчитель музики, ризник                            |
| Кучеровський Лаврентій | –                      | 1818 р.                        | –                      | економ  |
| Левинський Омеліан     | Бар                    | 1820 р.                        | –                      | віце-ректор, касир                                |
| Літинський Варлаам     | Кременець              | 1821–1822 рр.                  | Віленський університет | вчитель фізики, природи                           |
| Ліцоцінський Йосиф     | Тригир'я               | 1821 р.                        | –                      | сповідник   |
| Любчинський Юліан      | Віленський університет | 1816–1817 рр.<br>1825–1826 рр. | Бар                    | вчитель фізики, математики                        |
| Мікулинський Граціан   | Овруч                  | 1810–1826 рр.                  | –                      | вчитель математики, префект школи, ігумен, ректор |
| Мочарський Йосафат     | Канів                  | 1825–1826 рр.                  | Любар                  | вчитель риторики                                  |
| Полубчинський Єронім   | Луцьк                  | 1827 р.                        | –                      | –   |
| Полянський Андріан     | Кременець              | 1823–1825 рр.                  | Почаїв                 | студював теологію, вчитель моральної історії      |
| Проневич Ювеналій      | –                      | 1813–1816 рр.                  | Лисянка                | студював філософію, вчитель у першому класі       |
| Риновецький Климент    | Любар                  | 1812–1817 рр.                  | Кременець              | вчитель риторики                                  |
| Савицький Тома         | –                      | 1825–1826 рр.                  | –                      | вчитель польської та латинської мов               |
| Сенькевич Андрій       | Кременець              | 1823–1825 рр.                  | –                      | студював теологію                                 |

|                           |                           |                                |                    |  |
|---------------------------|---------------------------|--------------------------------|--------------------|--|
| Скібовський<br>Леонтій    | Віленський<br>університет | 1810–1824 рр.<br>1826–1832 рр. | –                  | вчитель різних<br>предметів ігумен       |
| Стрілецький<br>Михайло    | –                         | 1825–1826 рр.                  | –                  | вчитель<br>математики<br>і географії     |
| Тележинський<br>Анастасій | Кременець                 | 1827 р.                        | –                  | вчитель<br>риторики,<br>грецької мови    |
| Тимонович<br>Юстиніан     | Овруч                     | 1829–1830 рр.                  | –                  | префект<br>школи, вчитель<br>математики  |
| Ціховський<br>Гервасій    | Канів                     | 1813–1816 рр.<br>1820–1821 рр. | Канів<br>Володимир | студіював<br>філософію<br>вчитель фізики |
| Ціхоцький<br>Пантелеймон  | Кременець                 | 1819–1820 рр.                  | Канів              | вчитель риторики                         |

**Додаток III**  
**Динаміка чисельності монахів і вихованців**  
**Уманського василіянського монастиря та його училища**

| Рік  | Ченці | Учні      |
|------|-------|-----------|
| 1816 | 9     | 448       |
| 1827 | 13    | 558 (600) |
| 1830 | 12    | 600 (800) |

**Додаток IV**  
**Біограми насельників Уманської василіянської обителі**  
**1816–1834 рр.**

**Антошевський Гіацинт [Antoszewski Hiacynt]**

Народився 1801 р. Вступу 27 липня 1819 р. до Василіянського Чину. Належав до римо-католицького віровизнання. Від 1819 р. вивчав теологію у Загорівському монастирі. Із 1821 р. навчався у чернечій школі у Кременці, а надалі у Волинському ліцеї, де вивчав французьку, російську, латинську мови. 7 серпня 1827 р. склав чернечі обіти та згодом отримав ієрейські свячення<sup>21</sup>. 1828 р., будучи ієромонахом, викладав фізику та історію

<sup>21</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 179.

природи у монастирській школі в Умані<sup>22</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Берегович Пафнутій [Beregowicz Pafnucyusz]***

Дата та місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 1812 р. як брат, що завершив філософські студії, прибув до Уманського монастиря, де призначений вчителем першого класу. 17 серпня 1821 р. відправлений до Барського монастиря для виконання обов'язків вчителя другого класу<sup>23</sup>.

***Винницький Боніфатій [Winnicki Bonifacy]***

Дата та місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 10 січня 1823 р., будучи братом-професом, прибув із Кременецького до Уманського монастиря, відповідно до послухного листа протоігумена Лева Демковича, для вивчення теології. У 1825 р. відсутній у списку монастирської спільноти в Умані<sup>24</sup>. Подальша доля не відома.

***Висоцький Мартин [Wysocki Marcin]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 18 вересня 1822 р., будучи братом-професом та завершивши навчання у Віленському університеті, приїхав до Уманського монастиря для виконання обов'язків вчителя риторики. У 1825 р. відсутній у списку монастирської спільноти в Умані<sup>25</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Вільчинський Юстин [Wilczynski Justyn]***

Народився 1791 р. Належав до унійної спільноти. Вступив до чернецтва 18 травня 1813 р. По завершенні чернечих студій був економом Кременецького василіянського монастиря. Склав 30 січня 1817 р. монаші обіти<sup>26</sup>. 9 вересня 1820 р., будучи ієромонахом з 1818 р., приїхав до Уманського монастиря, де призначений капеланом та прокуратором монастирського

---

<sup>22</sup> J. Giżycki [Wołyński], *O Bazylianach w Humaniu*, „Przewodnik Naukowy i Literacki” 1899, R. XXVII, s. 1143.

<sup>23</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>24</sup> Ibidem.

<sup>25</sup> Ibidem.

<sup>26</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.

фільварку у Маньківочці. Згадується у 1826 р. на цій же посаді<sup>27</sup>. На 1827 р. продовжує проживати в Уманському василіянському монастирі<sup>28</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Волянський Сильвестр [Wolański Sylwester]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 1826 р., будучи ієромонахом, призначений сповідником в Уманському монастирі<sup>29</sup>. У 1827 р. відсутній у списку монастирської спільноти в Умань<sup>30</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Гачевський Порфирій [Haczewski Porfiry]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. У травні 1813 р. як ієромонах прибув до Уманського монастиря із Дермані для виконання обов'язків сповідника. 21 грудня 1814 р. поїхав до Загорівського монастиря. 20 травня 1818 р. виїхав із чернечої резиденції у Маньківочці до Білостоцького монастиря на посаду вікарія<sup>31</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Гнатович Стефан [Hnatowicz Stefan]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 20 липня 1820 р., будучи ієромонахом, приїхав із Барського до Уманського монастиря для виконання обов'язків вчителя другого класу. У 1825 р. відсутній у списку монастирської спільноти в Умані<sup>32</sup>. Подальша доля залишається не встановленою.

***Головінський Валерій [Holowiński Waleryan]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 4 липня 1820 р., будучи ієромонахом та вчителем фізики, переїхав із Уманського та Канівського монастиря<sup>33</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

<sup>27</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>28</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.

<sup>29</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>30</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.

<sup>31</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>32</sup> Ibidem.

<sup>33</sup> Ibidem.

***Гросковський Ісидор [Groskowski Isydor]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 9 серпня 1821 р., будучи братом-професом Уманського монастиря, відправлений із послухним листом до Почаєва<sup>34</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Данилевич Анаклет [Danilewicz Anaklet]***

Народився у 1801 р. Належав до унійної спільноти. Вступив 20 серпня 1824 р. до Василіянського Чину. Склав 23 серпня 1825 р. тимчасові чернечі обіти. Із 1827 р. проживав в Уманському василіянському монастирі. У 1838 р., по ліквідації василіянського монастиря у Барі, відправлений до Битенської обителі<sup>35</sup>. Подальша доля залишається невідомою.

***Дашкевич Януарій [Daszkiewicz January]***

Народився 1800 р. Належав до унійної спільноти. До 1818 р. вивчав теологію у Загороді. Вступив до чернецтва 17 серпня 1819 р. До 1822 р. перебував у Кременці, в чернечій школі. 1823 р. отримав дияконівські свячення та розпочав педагогічну працю як вчитель парафіяльної школи у Кременці. Одночасно продовжував вивчати мови (німецьку, грецьку, латинську) у Волинському ліцеї. Склав монаші обіти 20 вересня 1825 р.<sup>36</sup> У 1828 р., вже будучи ієромонахом, викладав польську і латинську граматики в першому класі монастирської школи в Умані<sup>37</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Дворницький Ієронім [Dwornicki Hieronim]***

Дата та місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 15 липня 1818 р. прибув із Лисянського до Уманського монастиря для виконання обов'язків ризника. 5 липня 1820 р. відправлений на парафію до монастиря сестер василіянок у Полонному, будучи капеланом<sup>38</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

---

<sup>34</sup> Ibidem.

<sup>35</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.

<sup>36</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.

<sup>37</sup> J. Giżycki [Wołyniak], op. cit., s. 1143.

<sup>38</sup> BJ, Rkps 4502.

*Долголуський Ювеналій [Dolhołuski Juwenali]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 18 січня 1823 р., будучи ієромонахом, прибув із Кременецького до Уманського монастиря, відповідно до послухного листа протоігумена Лева Демковича, для виконання обов'язків префекта школи та вчителя права<sup>39</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

*Жабокрицький Тома [Żabokricki Tomasz]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 10 січня 1823 р., будучи ієромонахом, прибув із Кам'янецького до Уманського монастиря для викладання теології для ченців<sup>40</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

*Заблоцький Тома [Zabłocki Tomasz]*

Народився 1774 р. Походив із білоруської шляхти. Навчався у Полоцькому єзуїтському колегіумі. 1794 р. вступив до монастиря у Полоцьку, що належав до Литовської провінції. Згодом переїхав на терени Святопокровської провінції для провадження педагогічної праці по монастирських школах в Умані та Володимирі<sup>41</sup>. 1824–1826 рр., будучи ієромонахом, призначений вчителем історії і риторики, кандидатом філософії і теології та префектом школи при Уманському монастирі<sup>42</sup>. В третьому класі викладав польсько-латинську граматику. У четвертому класі навчав віршописання, а в п'ятому подавав правила красномовства та різні види поезії, у шостому класі викладав теорію літератури. Деякий час був настоятелем монастиря у Гощі. Помер перед 1836 р. у Барському монастирі<sup>43</sup>.

*Занчевський Єрон [Zanczewski Jeron]*

Народився у 1786 р. Належав до унійної спільноти. Вступив 16 липня 1822 р. до Василіянського Чину. Склав чернечі обіти професа 1 вересня 1822 р. Із 1827 р. проживав в Уманському василіянському монастирі<sup>44</sup>. Подальша доля невідома.

<sup>39</sup> Ibidem.

<sup>40</sup> Ibidem.

<sup>41</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1138.

<sup>42</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>43</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1138.

<sup>44</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.



***Зотієр Назарій [Zothier Nazary]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 1 вересня 1820 р., будучи ієромонахом, приїхав із Барського до Уманського монастиря, де призначений вчителем математики<sup>45</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Камінський Павло [Kamiński Paulin]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 1824–1826 рр., будучи ієромонахом, призначений вчителем математики у школі Уманського монастиря<sup>46</sup>. У третьому класі викладав початки геометрії та алгебри, у четвертому – арифметику про алгоритми, у п'ятому – солідометрію, тригонометрію, у шостому – алгебру<sup>47</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

***Капустинський Павло [Kapusciński Paulin]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 10 січня 1823 р., будучи братом-професом, прибув із Кременецького до Уманського монастиря для вивчення теології<sup>48</sup>. По завершенні навчання отримав ієрейські свячення. 1824 р. розпочав викладацьку працю, навчаючи катехизм у першому та другому класах Уманської монастирської школи. 1834 р. переїхав до монастиря у Дорогобужі на Волині, де у 1841 р. відмовився від унійної спільноти та прийняв православ'я<sup>49</sup>. Подальша доля залишається невідомою.

***Козевич Іларіон [Koziewicz Hilary]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 28.08.1821 р., будучи братом-професом, прибув із Почаївського до Уманського монастиря для виконання обов'язків комірника<sup>50</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

<sup>45</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>46</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>47</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1138.

<sup>48</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>49</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1137.

<sup>50</sup> BJ, Rkps 4502.

### ***Козловський Іларіон [Kozłowski Hilarion]***

Народився 1798 р. Належав до унійної спільноти. Навчався у Волинському ліцеї. Вступив до чернецтва 28 жовтня 1817 р. Від 1818 р. був вчителем парафіяльної школи у Кременці. Склав монаші обіти 30 липня 1820 р. Іерейські свячення отримав у 1821 р.<sup>51</sup>. 21 серпня 1821 р., будучи вже ієромонахом, прибув до Уманського монастиря для виконання обов'язків вчителя першого класу<sup>52</sup>. 1828 р. викладав релігію, географію та арифметику в першому класі<sup>53</sup>. Надалі викладав у Любарі. У липні 1831 р., після наступу росіян на Любарський монастир, був арештований але згодом доведено його невинність. Відправлений до одного із білоруських монастирів. Подальша доля залишається не відомою<sup>54</sup>.

### ***Комашинський Боніфацій [Komarzynski Bonifacy]***

Народився 1789 р. Належав до унійної спільноти. Вступив до чернецтва 29 вересня 1814 р.<sup>55</sup>. Від 1814 р. до 1827 р. проживав в Уманському василіянському монастирі, будучи економом у Грендженівці. Склав 2 січня 1826 р. монаші обіти професа. 1825–1826 рр. згадується як ієромонах у Грендженівці<sup>56</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### ***Куфинський Юстин [Kofiński Justyn]***

Народився у 1789 р. Належав до унійної спільноти. Вступив 6 лютого 1810 р. до Василіянського Чину. Склав чернечі обіти професа 3 березня 1820 р. У 1825–1827 рр. був вчителем музики в Уманській василіянській школі та виконував обов'язки ризника у монастирському храмі<sup>57</sup>. Подальша доля невідома.

### ***Кучеровський Лаврентій [Kuczerowski Lawrenty]***

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 1 червня 1818 р. провінційна управа підтвердила призначення ієромонаха Лаврентія на посаду прокуратора рези-

<sup>51</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.

<sup>52</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>53</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1137.

<sup>54</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 180.

<sup>55</sup> Ibidem.

<sup>56</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>57</sup> Ibidem.

денції у Маньківочці, що належала до Уманського монастиря<sup>58</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Левинський Омеліан [Lewiński Emilian]*

Народився 1781 р. Походив із духовного стану. Світську освіту здобував в Овручі. По вступі до чернецтва і завершенні новіціату продовжив навчання на аскетичних студіях у Василіянському Чині та Віленському університеті. По завершенні навчання у 1808 р. отримав ієрейські свячення. Надалі провадив викладацьку працю по різних монастирських школах. Відзначився сумлінністю та добрими знаннями<sup>59</sup>. 20 липня 1820 р., будучи ієромонахом, приїхав із Барського до Уманського монастиря для виконання обов'язків віце-ректора та касира<sup>60</sup>. Також призначався настоятелем цілого ряду обителей. 1827 р. призначений ігуменом Любарського монастиря<sup>61</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Літинський Варлаам [Lityński Barlaam]*

Народився 1792 р. в околицях Канева. Належав до унійної спільноти. Здобув 1815 р. освіту у Каневі. Вступив 26 травня 1818 р. до Почаївського новіціату. Склав монаші обіти 27 грудня 1825 р. Чернечі студії проходив у Кременці. У 1821 р. був вчителем фізики та історії природи в Умані. Впродовж 1822–1826 рр. студював фізику та природничі науки у Віленському університеті. По завершенні навчання призначався вчителем до шкіл при василіянських монастирях у Любарі, Умані, Гощі, Битені. Був капеланом сестер василіянок у Гродні. Відбував покутні практики у Битені та Курську. 1840 р. відправлено його у заслання до Глухівського монастиря. У 1844 р. наказано йому здати чернечий одяг та поселитися у Полтаві, де й помер 23 лютого 1876 р<sup>62</sup>.

### *Лічоцінський Йосиф [Liczociński Józef]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 14 жовтня 1821 р., будучи ієромонахом,

<sup>58</sup> Ibidem.

<sup>59</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>60</sup> Ibidem.

<sup>61</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1180.

<sup>62</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 179.

прибув із Тригірського до Уманського монастиря для виконання обов'язків сповідника<sup>63</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Любчинський Юліан [Lubczynski Julian]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. Згадується під 1816 р. як ієромонах Уманського монастиря, який виконував обов'язки вчителя математики. За свідченнями візитатора відзначався ґрунтовними знаннями із свого предмету, оскільки здобував освіту у Віленському університеті<sup>64</sup>. 9 вересня.1817 р. поїхав із Умані до Барського монастиря, де призначений професором фізики. 1825 р. повернувся до Умані та призначений вчителем фізики у місцевій школі<sup>65</sup>. Згадується на цій же посаді у 1826 р., окрім цього став кандидатом філософії<sup>66</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Мікулинський Граціан [Mikulyński Gracyan]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення обітів та смерті не встановлені. Здобував освіту на чернечих студіях. По завершенні навчання отримав ієрейські свячення. Призначений на провадження педагогічної праці як професор математики у монастирських школах Почаєва, Бара, Любара, Канева, Овруча<sup>67</sup>. 1810–1815 рр. як ієромонах був професором математики та префектом школи при Уманському монастирі. 11.01.1815 р. призначений ігуменом цього ж монастиря, обіймаючи цей уряд, разом із посадою ректора школи, до 1826 р<sup>68</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Мочарський Йосафат [Moczarski Jozafat]*

Народився 1800 р. Належав до унійної спільноти. Вступив до Василіянського Чину 25 травня 1818 р. Склав 6 січня 1826 р. монаші обіти професа<sup>69</sup>. Здобував освіту на чернечих студіях у Кременці та у Віленському університеті (вивчав мови та філософію). По завершенні навчання отримав

<sup>63</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>64</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1140.

<sup>65</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>66</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1141.

<sup>67</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1136.

<sup>68</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>69</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 179.

іерейські свячення. До 1832 р. провадив викладацьку працю по монастирських школах у Каневі (1822–1825 рр.), Умані (1825–1826 рр. вчитель риторики)<sup>70</sup>, Любарі (1826–1832 рр.), а потім у духовних школах в Ладах, Вербилові (1832–1838 рр.). 1838 р., через не прийняття російського православ'я, відправлений на покутні практики спочатку до Курська, а згодом у 1842 р. перевезений до православного монастиря у Толшах (Воронезької губернії), де перебував п'ять років. Надалі переведений до Воронежа, де знаходився під наглядом поліції. Помер 23 жовтня 1865 р. у цій же місцевості<sup>71</sup>.

### *Полубчинський Єронім [Polubczyński Hieronim]*

Народився у 1758 р. Належав до унійної спільноти. Вступив 15 червня 1789 р. до Василянського Чину. Склав чернечі обіти професа 12 вересня 1792 р. Здобув філософсько-теологічні та лігвістичні студії по школах василянських монастирів. Отримав у 1793 р. іерейські свячення. Призначався проповідником та вікарієм до різних монастирів руської провінції Василянського Чину: від 1817 р. проповідник у Барі; від 1820 р. вікарій у Луцьку. Із 1827 р. проживав в Уманському василянському монастирі<sup>72</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Полянський Андріан [Polański Adryan]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 10 січня 1823 р., будучи братом-дияконом, прибув із Кременецького до Уманського монастиря для вивчення теології. У 1824 р. згадується як вчитель моральної історії. 24 грудня 1824 р. поїхав на свята до шляхетського будинку та не повернувся до монастиря для виконання свого обов'язку, а тільки поїхав до Лисянки, відвідав Канів, а потім через Лисянку 11 січня 1825 р. повернув до Маньківки. Довідавшись, що отцеві Юстину прокураторові наказано надати йому підводу для переїзду до Умані і що в село має прибути отець-ректор, то він найняв підводу та виїхав до Лисянки, де домігся із погрозами від отця-ігумена Богданського дозволу проживати в монастирі певний час. Отця-прокуратора Юстина відправлено до Лисянки щоби він привіз до Умані біглого брата Полянського, який відмовився повертатися. Отець-прокуратор по-

<sup>70</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>71</sup> J. Giżycki [Wołyniak], op. cit., s. 1140.

<sup>72</sup> J. Giżycki [Wołyniak], op. cit., s. 1140.

вернувся без ченця із повідомленням про те, що не повертався щоб не зробити авантюри в Умані. Після того як отець-ігумен повернувся із Києва та надіслав лист до настоятеля Лисянського монастиря щоб він відправив брата Полянського до Уманського монастиря. 31 січня 1825 р. брат змушений був виїхати із Лисянки до Умані. Таким чином мандрювання брата Полянського протягом цілого місяця по різних місцях, доводило що він ухилявся від проведення лекцій, тому отець-ректор із вчителями провели сесію для з'ясування чому брат Полянський відмовляється від обов'язків вчителя. Опитуваний назвав тільки дві причини: що ректор не дав йому частини габітового, коли він потребував та що префект не покарав учнів, яких до нього послав. Провінційна управа прислала розпорядження датоване 1 лютим 1825 р., щоби брату Полянському виплатили габітове та до праці в школі щоб був повернутий без жодного сорому та щоби учні були послухними та поважали його. Все це ректор обіцявся виконати, але брат Полянський погордував провінціальним розпорядженням та залишався при своїй думці, кожний раз повторюючи на учительській нараді, що не повернеться до школи. В такій ситуації провінційна управа змушена була прийняти рішення про призначення нового вчителя о. Теодозія Козачевського. Таким чином брат Полянський був звільнений від виконання обов'язків вчителя та нічого вже не пильнував, а тільки келих та стіл. По завершенні канонічної візитації 13 травня 1825 р. за не практикований у Чині вчинок непослуху брат Полянський був покараний покутою та виїхав до Почаєва, де призначений вчителем німецької мови<sup>73</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Проневич Ювеналій [Proniewicz Juwenalis]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. У вересні 1813 р. прибув до Уманського монастиря для проходження філософських студій. Під час студій був призначений вчителем першого класу. Однак був запідозрений у «хибному» навчанні учнів і звільнений із посади вчителя та відправлений 12 жовтня 1816 р. до Лисянського монастиря<sup>74</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

<sup>73</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>74</sup> Ibidem.

*Риновецький Климент [Ryniowiecki Klemens]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. У жовтні 1812 р. прибув із Любарського до Уманського монастиря як ієромонах для виконання обов'язків професора риторики. 2 липня 1817 р. відправлений із Умані до Кременця для навчання монахів (братів)<sup>75</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

*Савицький Тома [Sawicki Tomasz]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 1825–1826 рр., будучи ієромонахом, призначений вчителем латинської та польської граматики у школі Уманського монастиря<sup>76</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

*Сенькевич Андрій [Sienkiewicz Andrzej]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 10 січня 1823 р., будучи ієромонахом, прибув із Кременецького до Уманського монастиря для вивчення теології. У 1825 р. відсутній у загальному списку монастирської спільноти в Умані<sup>77</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

*Скібовський Леонтій [Skibowski Leoncjusz]*

Народився 1782 р<sup>78</sup>. Належав до унійної спільноти. Місце народження та смерті не встановлені. Вступив до монастиря 21 листопада 1803 р., а чернечі обіти склав 1 січня 1808 р. По складенні обітів отримав ієрейські свячення<sup>79</sup>. Закінчив Віленський університет<sup>80</sup>. Впродовж 1810–1826 рр. як ієромонах був професором фізики, природничої історії, права та префектом школи при Уманському монастирі. Піклувався про матеріальне забезпечення учнів чим спричинився до зростання їх чисельності. Проводив із учнями різні навчальні розваги та залучав їх до збирання рослин з метою укладення гербарію, який використовувався для проведення навчальних

<sup>75</sup> Ibidem.

<sup>76</sup> Ibidem.

<sup>77</sup> Ibidem.

<sup>78</sup> ІР НБУВ, Ф. II, Спр. 3350, Арк. 4.

<sup>79</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 179.

<sup>80</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1040.

занять<sup>81</sup>. Із кінця 1824 р. ігумен Тригірського монастиря<sup>5</sup>. 25 квітня 1827 р. призначений ігуменом цієї ж обителі та провінційним консультором Святопокровської провінції<sup>82</sup>. Посідав посаду настоятеля до часу ліквідації монастиря (1832 р.). Був шанованою особою серед Уманського соціуму, поміркований у судженнях, керував монастирською спільнотою та школою, учні якої стали відомими постатями. Час його врядування припадає на важкі часи, коли прихильників унії змушують переходити до православ'я. В той час залишилася мала кількість ревних прихильників унійних ідей, але до їх числа не належав о. Скібовський, який став апостолом поширення православної віри, хоча за своїми поглядами залишався католиком, посідав монастирські капітали, намагаючись їх зберегти від наступу православних. Однак зберіг свій давній священничий одяг, бороди не запуслав, широкого одягу не прийняв. При зустрічі із випускниками школи висловлював глибоку біль та сором за свій вчинок у зміні обряду<sup>83</sup>. Володів російською, французькою, латинською, німецькою мовами<sup>84</sup>.

### *Стрелецький Михайло [Strzelecki Michał]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 1825–1826 рр., будучи ієромонахом, призначений вчителемарифметики та географії у школі Уманського монастиря<sup>85</sup>. 1842 р. відправлений російською владою на заслання до Курська через не бажання змінити приналежність до унійної спільноти на російське православ'я<sup>86</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### *Тележинський Анастасій [Teleżyński Anastazy]*

Народився у 1801 р. Належав до латинського обряду. Вступив 1 січня 1817 р. до Василянського Чину. Перші чернечі обіти склав 4 січня 1818 р. Вивчав теологію у Загорівському монастирі. У 1819 р. проходив чернечі студії у Кременці, а далі у Волинському ліцеї, де вивчав французьку, російську, польську, італійську, грецьку, латинську, німецьку мови<sup>87</sup>. 1827 р., бу-

<sup>81</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>82</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 179.

<sup>83</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>84</sup> ІР НБУ, Ф. II, Спр. 3350, Арк. 4.

<sup>85</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>86</sup> J. Giżycki [Wołyniak], op. cit., s. 1140.

<sup>87</sup> I. Wodzianowska, op. cit., s. 179.



дучи братом-профеом, який здобувши богословську освіту ще не отримав ієрейських свячень, призначений вчителем риторики у школі Уманського монастиря. Відзначався певними педагогічними здібностями. Також викладав факультатив із грецької мови. Хоча був ще молодим, однак часто хворів. Помер 1830 р. у Лещинівці<sup>88</sup>.

#### *Тимонович Юстиніан [Tymonowicz Justynian]*

Народився 1781 р. Навчався до 1807 р. у Володимирській монастирській школі. По завершенні навчання вступив до Почаївського монастиря. Продовжив студії у Віленському університеті, де отримав ступінь магістра філософії. У подальшому призначений префектом монастирської школи у Любарі<sup>89</sup>. 7 серпня 1816 р. поїхав до Овруцької архімандрії, де будучи ієромонахом призначений професором математики<sup>90</sup>. 1829 р. прибув до Уманської школи, де призначений префектом навчального закладу та вчителем математики. То був чоловік сильного характеру, досконалий вчитель та відомий математик. Досить наполеглива інтелектуальна праця виснажила його здоров'я. Лікарі наказували йому не займатися викладацькою працею та іншими монастирськими обов'язками. Помер 1830 р. в Умані<sup>91</sup>.

#### *Ціховський Гервасій [Cichowski Gerwazy]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. У вересні 1813 р. прибув до Уманського монастиря для проходження філософських студій. 2 липня 1820 р. повернувся із Канева до Умані вже як ієромонах та призначений вчителем фізики. 17 серпня 1821 р. поїхав до Володимирської школи, де призначений вчителем фізики<sup>92</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

#### *Ціхоцький Пантелеймон [Cichocki Pantalion]*

Дата і місце народження, вступу до чернецтва, складення монаших обітів та смерті не встановлені. 4 липня 1819 р. по завершенні студій у Кременецькому монастирі приїхав до Умані для викладання риторики. 4 лип-

<sup>88</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1142.

<sup>89</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1145.

<sup>90</sup> BJ, Rkps 4502.

<sup>91</sup> J. Giżycki [Wołyński], op. cit., s. 1145.

<sup>92</sup> BJ, Rkps 4502.

ня 1820 р. поїхав до Канева, де призначений вчителем риторики та права<sup>93</sup>. Подальша доля залишається не відомою.

### Summary

The inhabitants of the basilian monastery in uman (1816–1834):  
biographical notes

The considered period in the history of the Uman's Basilian Monastery was marked by its gradual decline. The Russian occupation authorities persecuted the activities of Basilian monasteries and monastic orders that refused to convert to Russian Orthodoxy. Although there were attempts by individual figures to raise the importance of monasteries as centers of education and culture. On the basis of monastic and provincial documentation records, biographies of 43 monks who lived in the Uman's Basilian Monastery during 1816–1834 years were compiled. From general biographical information, we cannot determine territorial origin in all cases. At the same time, the social and ethno-confessional affiliation of the candidates for monasticism remains unknown. Instead, the main stages of spiritual (candidate – novice – professional – priest) and intellectual (student – seminarian – magister – professor) formation of the Uman's Basilian monasticism are clearly traced. Defining the clear regulation of monastic and church duties among the members of the monastic community allows us to outline the main educational direction of the Uman's monastery. The Russian occupation administration considered a proposal for the gradual Russification of the Uman Basilian School. Our research is selective in reconstructing the biographies of the residents of the Uman's Basilian Monastery, who in the difficult conditions of the Russian occupation tried to preserve their faith and raise a new generation of both secular and ascetic youth who would resist total Russification and preserve their religious and national identity.

---

<sup>93</sup> Ibidem.

## Bibliografia

### Źródła drukowane

- Илляшевич В., *Из воспоминаний священника о. Никифора Хмелевского об упраздненном базилианском училище в г. Умань*, „Киевская старина”, 1892, t. XXXVIII, с. 161–162.
- Мердер А., *Мелочи из архива юго-западного края*, „Киевская старина”, 1903, № 7–8, с. 11–22.

### Literatura

- Beauvois D., *Szkolnictwo polskie na ziemiach litewsko-ruskich 1803–1832*, t. II, *Szkoły podstawowe i średnie*, Lublin 1991, s. 181, 183.
- Giżycki J. [Wołyński], *O Bazylianach w Humanii*, „Przewodnik Naukowy i Literacki” 1899, R. XXVII, s. 456–464, 562–570, 657–664, 744–752, 845–858, 938–946, 1031–1043, 1136–1182.
- К.И.Т-ій, *Краткий очерк истории города Умани*, „Киевская старина”, 1888, t. XXII, с. 393.
- Косенко І., Храбан Г., Мітін В., Гарбуз В., *Дендрологічний парк Софіївка*, К.: Наукова думка, 1996, с. 73.
- Кривошея І., *Уманська василянська школа в період свого розквіту (1796–1830 рр.)*, „Історико-педагогічний альманах”, 2005, Вип. 1, с. 94–100.
- Кривошея І., *Уманський василянський монастир (1765–1834)*, Умань: ПП Жовтий, 2009, с. 28.
- Кривошея І., Стецик Ю., *Джерела історії Уманського Василянського монастиря: географія, походження та інформаційний потенціал*, [w:] *Історичні джерела в українському інформаційному й освітньому просторі: верифікація та інтерпретація: монографія/наук. ред. д.і.н. проф. О. О. Салати*. Вінниця, ТОВ «ТВОРИ», 2018, с. 24–37.
- Кривошея І., Стецик Ю., *Насельники Уманського монастиря в умовах реорганізації Святопокровської провінції чину Святого Василя Великого (1780–1790 рр.)*, [w:] *Człowiek, etnos, naród w historii świata – procesy państwowotwórcze na obszarze europejskim (od starożytności po współczesność)*. Monografia zbiorowa (przygotowana z okazji 30-lecia działalności Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego). Warszawa–Paryż: Międzynarodowe Konsorcjum Naukowo-Edukacyjne im. Luciena Febvra, 2020, s. 183–198.

- Кривошея І., Стецик Ю., *Монастирська спільнота Уманського василіанського монастиря (1810–1815 рр.): персональний склад, біографічний огляд*, [w:] *Człowiek w historii vs. historia Człowieka*. Monografia zbiorowa. Warszawa: Międzynarodowe Konsorcjum Naukowo-Edukacyjne im. Luciena Febvra, 2021, s. 59–68.
- Кривошея І., Стецик Ю., *Місіонери Уманського василіанського монастиря (1765–1784 рр.): біографічні нотатки*, [w:] *Lekarz i duchowny na prowincji/ Lékař a duchovní na provincii*. Redakcja Anna Czerniecka-Haberko, Barbara Szargot, Norbert Morawiec, Janusz Spyra, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2022, s. 269–288.
- Стецик Ю., *Ченці-педагоги уманських василіанських шкіл (1769–1774 рр.): біографічний огляд*, „Емінак: науковий щоквартальник”, 2016, № 2(1), с. 22–27.
- Стецик Ю., *Циркулярні листи протоігумена Онуфрія Братковського як джерело регламентації чернечого життя у монастирях Святопокровської провінції (1772–1775 рр.)*, „Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ. Серія «Історія»”, 2016, Вип. 38, с. 15–28.
- Стецик Ю., *Лист-обіжник протоігумена Йосифа Моргульця до монастирів Святопокровської провінції (07.02.1777 р.)*. „Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ. Серія «Історія»”, 2017, Вип. 40, с. 131–144.
- Стецик Ю., *Листування отця Іраклія Костецького із фундаторм Уманського василіанського монастиря (1765–1767 рр.)*, „Емінак: науковий щоквартальник”, 2017, № 3 (19) (липень – вересень), т. 2, с. 108–113.
- Стецик Ю., *Чернецтво Святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783 рр.): просопографічне дослідження: Монографія*, Дрогобич 2018.
- Lorens B., *Bazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780*, Rzeszów 2014.
- Wodzianowska I., *Bazylianie prowincji ruskiej w 1827 r.*, [w:] *Zakon bazylikański na tle mozaiki wyznaniowej i kulturowej Rzeczypospolitej i krajów ościennych*, Rzeszów 2018, s. 150–182.